



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 473/2022-38

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom JUDr. Petrom Harakálym, Mlynská 28, Košice, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8 Cdo 83/2020 z 29. septembra 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8 Cdo 83/2020 z 29. septembra 2021 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 8 Cdo 83/2020 z 29. septembra 2021 **zrušuje a vec vracia** Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky na ďalšie konanie.
3. Najvyšší súd Slovenskej republiky **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **492,31 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 7. januára 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) č. k. 14 Co 159/2019-231 z 10. decembra 2019 (ďalej len „rozsudok krajského súdu“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 8 Cdo 83/2020 z 29. septembra 2021 (ďalej len

„uznesenie najvyššieho súdu“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozhodnutia zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 473/2022-18 z 27. septembra 2022 bola ústavná sťažnosť sťažovateľa prijatá na ďalšie konanie v rozsahu porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu.

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého uznesenia, pripojeného spisu všeobecného súdu a priložených príloh vyplýva nasledujúci stav veci:

Sťažovateľ utrpel 9. mája 2007 pracovný úraz. V dôsledku následkov spôsobených pracovným úrazom mu bol Sociálnou poisťovňou priznaný nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v zmysle § 4 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia a o zmene a doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 273/1994 Z. z. o zdravotnom poistení, financovaní zdravotného poistenia, o zriadení Všeobecnej zdravotnej poisťovne a o zriaďovaní rezortných, odvetvových, podnikových a občianskych zdravotných poisťovní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z. z.“).

4. Prvýkrát bol sťažovateľovi priznaný nárok na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia na podklade lekárskeho posudku z 2. októbra 2009 rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 12. januára 2010 na základe bodového ohodnotenia vo výške 770 bodov a bola mu vyplatená úrazová dávka vo výške 8 908 eur. Sťažovateľovi bola priznaná náhrada za ďalšie sťaženie spoločenského uplatnenia na podklade lekárskeho posudku z 22. júla 2011 rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 27. septembra 2011 ohodnotená na 75 bodov vo výške 923 eur. V poradí tretí nárok za sťaženie spoločenského uplatnenia bol sťažovateľovi priznaný na podklade lekárskeho posudku z 5. júna 2013 rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 13. augusta 2013 v počte bodov 55, teda v sume 692 eur.

5. Z dôvodu absolvovania amputácie predkolenia (operačný výkon sa uskutočnil 10. apríla 2014) sťažovateľ žiadal Sociálnu poisťovňu o priznanie ďalšej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia na podklade lekárskeho posudku z 10. septembra 2014 spolu vo výške 1300 bodov. Rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 21. októbra 2014 nebola sťažovateľovi priznaná žiadaná náhrada, pretože sťažovateľ na základe predošlých priznaných nárokov dosiahol maximálny počet bodov pre stratu dolnej končatiny, nebol tu ani dôvod na zvýšenie maximálneho počtu bodov až na dvojnásobok podľa § 10 ods. 4 zákona č. 437/2004 Z. z., ktoré sa odôvodňovalo nemožnosťou sťažovateľa navrátiť sa do pracovného života, keďže v roku 2013 dovŕšil dôchodkový vek.

6. Sťažovateľ podaním z 2. marca 2016 opätovne požiadal Sociálnu poisťovňu o priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia s ohodnotením 900 bodov a zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia o 50 %. K tejto žiadosti sťažovateľ nepriložil nový lekársky posudok zdôvodňujúci opätovné priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, nepreukázal žiadne nové skutočnosti zakladajúce jeho nárok, čo viedlo Sociálnu poisťovňu k výzve na doplnenie podaného návrhu, na ktorú sťažovateľ nereagoval. Rozhodnutím Sociálnej poisťovne z 15. apríla 2016 bolo konanie zastavené.

7. Sťažovateľ 6. mája 2016 podal žalobu na Okresnom súde Zvolen (ďalej len „okresný súd“), v ktorej žiadal od žalovanej Sociálnej poisťovne (ďalej aj „žalovaná“) náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia v počte bodov 900, ako aj zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského

uplatnenia o 50 % podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. Uznesením okresného súdu č. k. 15 C 106/2016-82 z 22. decembra 2016 v spojení s uznesením krajského súdu č. k. 16 Co 222/2017-114 z 12. júna 2018 bol nárok sťažovateľa na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia postúpený Sociálnej poisťovni, ktorá rozhodnutím z 30. augusta 2018 konštatovala, že sťažovateľ nemá nárok na ďalšiu náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, pretože nepredložil nový lekársky posudok, resp. neboli preukázané nové skutočnosti zakladajúce nárok na náhradu spoločenského uplatnenia. Sťažovateľ sa odvolával na lekárske posudky, ktoré už boli predmetom skúmania Sociálnej poisťovne a tvorili podklad jej predošlých rozhodnutí.

8. Rozsudkom okresného súdu č. k. 15 C 106/2016-183 z 9. apríla 2019 bola žaloba v časti nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia o 50 % podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. zamietnutá, čo okresný súd odôvodnil neexistenciou základu nároku na náhradu spoločenského uplatnenia, o ktorom rozhodovala žalovaná Sociálna poisťovňa rozhodnutiami z 15. apríla 2016 a po postúpení veci z 30. augusta 2018, ktorými nedošlo k priznaniu nároku na ďalšiu náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia a ktoré neboli sťažovateľom napadnuté opravným prostriedkom.

9. Okresný súd sa vyjadril aj k premlčaniu uplatneného nároku, a to na základe námietky premlčania vznesenej žalovanou pre prípad, ak by sa sťažovateľ domáhal zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia priznaného na základe jej rozhodnutí z rokov 2010, 2011 a 2013. Okresný súd uzavrel, že nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa posudzuje v zmysle zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) a jeho ustanovení o premlčaní, konkrétne poukázal na § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého nárok na náhradu škody sa premlčí za dva roky, keď sa poškodený dozvie o škode a o tom, kto za ňu zodpovedá. Nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia mal byť uplatnený v lehote dvoch rokov, začatie plynutia lehoty ustálil na dátumy právoplatnosti jednotlivých rozhodnutí Sociálnej poisťovne, ktorými bola priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia. Právoplatnosť posledného rozhodnutia o priznaní náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia pripadla na 21. august 2013, posledný deň lehoty na uplatnenie zvýšenia náhrady tak uplynul 21. augusta 2015, sťažovateľ si nároky u žalovanej uplatnil 2. marca 2016 a na okresnom súde 6. mája 2016, t. j. po uplynutí premlčacej lehoty.

10. Na odvolanie sťažovateľa krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Uviedol, že sťažovateľovi bolo sťaženie spoločenského uplatnenia rozhodnutiami žalovanej priznané na základe troch posudkov týkajúcich sa ohodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia, a to rozhodnutiami žalovanej, ktoré nadobudli právoplatnosť a vykonateľnosť 19. januára 2010, 15. októbra 2011 a 21. augusta 2013. Vo vzťahu k týmto rozhodnutiam v prípade uplatnenia nároku na zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. bola vznesená námietka premlčania. Podľa názoru odvolacieho súdu súd prvej inštancie správne aplikoval na posúdenie premlčania § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka a dospel k právnomu záveru, že vzhľadom na dátumy právoplatnosti jednotlivých rozhodnutí o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia s prihliadnutím na dátum podania žaloby, prípadne dohody o sťažení spoločenského uplatnenia, ktorá bola v zmysle rozhodnutí podaná u žalovanej sťažovateľom 2. marca 2016, právo na náhradu škody je premlčané. Sťažovateľ namietal, že premlčanie malo byť posudzované v zmysle § 114 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“). Podľa odvolacieho

súdu dotknuté ustanovenie upravuje premlčanie dávok vyplácaných Sociálnou poisťovňou, názor okresného súdu o potrebe aplikácie ustanovení Občianskeho zákonníka je preto správny.

11. Sťažovateľ si okrem toho uplatňoval aj nárok na zvýšenie sťaženia spoločenského uplatnenia z v poradí štvrtého lekárskeho posudku, ktorý tvoril základ nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý žalovaná Sociálna poisťovňa sťažovateľovi nepriznala, resp. neskorším rozhodnutím konanie zastavila. Z tohto dôvodu nebol daný základ nároku, keďže Sociálna poisťovňa v týchto dvoch prípadoch nepriznala sťaženie spoločenského uplatnenia sťažovateľovi, ako vyslovil aj okresný súd.

12. Rozsudok odvolacieho súdu napadol sťažovateľ dovolaním, ktorého prípustnosť vyvodil z § 421 ods. 1 písm. b) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“).

13. Sťažovateľ sformuloval tri právne otázky, od ktorých vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a ktoré podľa jeho názoru ešte neboli v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu vyriešené:

1. *«či je možné v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. o náhrade za bolesť a o náhrade za sťaženie spoločenského uplatnenia (ďalej len „zákon č. 437/2004 Z. z.“) prihliadať aj na poškodenie zdravia, za ktoré už poškodenému napriek jeho ohodnoteniu v lekárskom posudku nebola osobitne poskytnutá náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z.»* s tým, že by sa v takom prípade pri zvýšení náhrady vychádzalo zo sumy náhrady, ktorá bola poškodenému poskytnutá v rámci uvedeného zákonom stanoveného limitu a ktorá by bola týmto považovaná aj za náhradu poskytnutú za neskoršie poškodenie zdravia hodnotené nad uvedený limit;

2. *„či je možné v rámci rozhodovania o zvýšení náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. ako na dôvod hodný osobitného zreteľa prihliadnuť aj na skutočnosť, že u poškodeného bolo hodnotené ďalšie sťaženie spoločenského uplatnenia, za ktoré mu nebola poskytnutá náhrada len v dôsledku uplatnenia limitu plnenia za anatomickú stratu končatiny podľa § 9 ods. 7 a § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z.“;*

3. *«či je možné nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. v prípade poškodeného pri pracovnom úraze považovať za úrazovú dávku v zmysle § 13 ods. 3 písm. h/ a § 99 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 461/2003 Z. z.“), a v nadväznosti na to platí inštitút premlčania tohto nároku právna úprava v § 114 zákona č. 461/2003 Z. z.»*. V rámci formulácie tejto otázky sťažovateľ dodal, že aj keby bola aplikácia ustanovení Občianskeho zákonníka o premlčaní správna, je potrebné vyriešiť otázku, kedy sa sťažovateľ o škode dozvedel. Súdna prax považuje tento okamih za moment ustálenia zdravotného stavu poškodeného, pričom v prípade sťažovateľa nedošlo k ustáleniu zdravotného stavu skôr ako po amputácii končatiny, preto by premlčacia doba mala začať plynúť od vystavenia štvrtého lekárskeho posudku zohľadňujúceho amputáciu končatiny, t. j. od 10. septembra 2014.

14. Napadnutým uznesením najvyššieho súdu bolo dovolanie sťažovateľa odmietnuté v zmysle § 447 písm. f) CSP. K prvým dvom formulovaným dovolacím otázkam najvyšší súd uviedol, že od ich vyriešenia nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, odvolací súd sa nimi ani vo svojom

rozsudku nezaoberal, teda nenapĺňajú atribút podstatnej otázky a nie sú spôsobilé založiť prípustnosť dovolania podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

15. Konkrétne poukázal na názor všeobecných súdov, že sťažovateľ nepreukázal vznik nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia vyplývajúceho zo štvrtého lekárskeho posudku, keďže Sociálna poisťovňa mu tento nárok nepriznala rozhodnutím právoplatným 26. januára 2015, konanie o ďalšom uplatnenom nároku rozhodnutím z 15. apríla 2016 zastavila. Keďže nebol daný základ nároku, neprichádzal do úvahy ani postup podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z.

16. Najvyšší súd v tejto súvislosti okrajovo poukázal na vlastné skoršie rozhodnutie č. k. 3 Cdo 209/2017 z 21. júna 2018 týkajúce sa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z., v zmysle ktorého zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sa odvíja od individuálnych okolností závisiacich od osobnosti človeka, jeho potrieb, životných zameraní v miere jeho angažovanosti v najrozmanitejších sférach života, ako aj odlišnosti v miere závažnosti poškodenia zdravia a intenzite obmedzenia poškodeného. Uvedené sa následne nevyhnutne prejaví aj v diferencovanom prístupe k zvýšeniu tejto náhrady.

17. K tretej právnej otázke formulovanej sťažovateľom najvyšší súd uviedol, že táto otázka síce bola predmetom posudzovania všeobecných súdov, ale od jej vyriešenia nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, pretože súdy nižších inštancií vychádzali najmä zo skutočnosti, že samotné priznanie základu nároku sťaženia spoločenského uplatnenia nebolo preukázané. Ani táto otázka teda nebola relevantná z hľadiska § 421 ods. 1 písm. b) CSP a nemohla viesť k založeniu prípustnosti dovolania.

18. Okrem toho poukázal na svoje rozhodnutie vo veci sp. zn. 1 Cdo 160/2012, v zmysle ktorého nárok na mimoriadne zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je právom majetkovej povahy a podlieha premlčaniu v zmysle § 106 Občianskeho zákonníka. Ďalej odkázal na rozhodnutie vo veci sp. zn. 3 Cdo 192/2015, podľa ktorého náhrada za bolesť a za sťaženie spoločenského uplatnenia stanovená na základe počtu bodov stanoveného v lekárskom posudku predstavuje *jednorazové odškodnenie* za bolesti spôsobené poškodením zdravia, jeho liečením alebo odstraňovaním jeho následkov, za nepriaznivé dôsledky na životné úkony poškodeného, na uspokojovanie jeho osobných a spoločenských potrieb alebo na plnenie jeho spoločenských úloh.

II.

Argumentácia sťažovateľa

19. Sťažovateľ napáda vecné posúdenie svojho nároku, ktorý podľa jeho názoru všeobecné súdy zhodnotili formalistickým spôsobom:

a) Sťažovateľ utrpel pracovný úraz, ktorého následky sa kontinuálne vyvíjali a vyústili až do straty pravej dolnej končatiny v predkolení. Postupne boli sťažovateľovi zo strany Sociálnej poisťovne aj priznávané náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktoré spoločne dosiahli bodové ohodnotenie 900 bodov. Až následne došlo u sťažovateľa k amputácii pravého predkolenia. Za toto poškodenie zdravia už sťažovateľovi podľa Sociálnej poisťovne nemohla byť priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia, pretože bola dosiahnutá maximálna možná hranica odškodnenia za stratu končatiny v predkolení v zmysle § 9 ods. 7 v spojení s § 10 ods. 8 zákona č. 437/2004 Z. z.

b) Všeobecné súdy byrokratickým a formalistickým spôsobom rozdelili posudzovanie jednotlivých posudkov hodnotiacich sťaženie spoločenského uplatnenia, pričom išlo stále o jeden nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia plynúci z jedinej skutočnosti – pracovného úrazu: „*Nie je možné od sťažovateľa požadovať, aby presne povedal, z ktorého lekárskeho posudku požaduje zvýšenie náhrady, pretože tento požaduje zvýšenie náhrady, ktorá mu bola doteraz žalovaným poskytnutá na základe okolností, ktoré komplexne charakterizujú jeho celkové poškodenie zdravia po predmetnom pracovnom úraze.*“ Sťažovateľ sa domnieva, že za dôvod hodný osobitného zreteľa upravený v § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. možno považovať aj okolnosť, že sťažovateľovi nebola priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia z dôvodu naplnenia maximálneho bodového ohodnotenia ustanoveného zákonom, čo odôvodňuje jeho nárok na zvýšenie tejto náhrady.

c) Sťažovateľ namieta aj právne posúdenie premlčania svojho nároku a poukazuje na povahu náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorú zákon o sociálnom poistení označuje za úrazovú dávku. Zákon č. 437/2004 Z. z. neobsahuje tri druhy náhrad, ale len náhradu za bolesť a náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia, zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia nepredstavuje samostatný typ náhrady či nároku, súd len rozhoduje o zvýšení doteraz určenej náhrady. V zmysle zákona o sociálnom poistení sa nepremlčiava nárok na dávku ako taký, ale len nárok na výplatu dávky, ktorý vzniká až právoplatným rozhodnutím príslušného orgánu. Pre sťažovateľa to znamená, že keďže mu dosiaľ nebol nárok na výplatu zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia priznaný právoplatným rozhodnutím príslušného orgánu, nárok mu nevznikol, a teda sa nemohol ani premlčať. Ak by aplikácia ustanovení o premlčaní podľa Občianskeho zákonníka bola relevantná, záver o premlčaní nároku neobstojí, keďže sťažovateľ uplatňoval svoj nárok na základe znaleckého posudku z roku 2014, a nie na základe rozhodnutí žalovanej z rokov 2010, 2011 a 2013. V čase vydania týchto rozhodnutí ešte nedošlo k amputácii jeho predkolenia, preto nemožno od tohto momentu počítať začatie plynutia premlčacej doby. Podľa sťažovateľa premlčacia doba mohla začať plynúť najskôr od 10. septembra 2014, keď mu bol lekársky posudok vystavený.

d) Výklad právnych predpisov, aký zvolili všeobecné súdy, ako aj celkové skutkové a právne posúdenie vecí viedlo k výsledku, ktorým je namietané porušenie základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie.

III.

Vyjadrenie najvyššieho súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľa

III.1. Vyjadrenie najvyššieho súdu:

20. Najvyšší súd k ústavnej sťažnosti uviedol, že rozhodnutie o nej ponecháva na úvahe ústavného súdu, súhlasil s upustením od ústneho pojednávania a poukázal na vyjadrenie sudkyne spravodajkyne Mgr. Renáty Gavalcovej k tejto veci.

21. Sudkyňa spravodajkyňa zdôraznila nedostatočnú argumentáciu sťažovateľa, ktorý spochybňuje právne posúdenie veci deklarované odvolacím súdom, ale nenamieta konkrétne nič proti napadnutému uzneseniu najvyššieho súdu. Ďalej zrekapitulovala odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ktorý konštatoval, že od vyriešenia prvých dvoch dovolacích otázok

nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, pretože tento spoločne so súdom prvej inštancie konštatovali neunesenie dôkazného bremena týkajúceho sa existencie základu nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia. Ak sa teda odvolací súd otázkami formulovanými sťažovateľom nezaoberal, nemohlo od ich vyriešenia závisieť jeho rozhodnutie, následne sa takýmito otázkami v zmysle platnej právnej úpravy nemôže zaoberať ani dovolací súd.

22. K tretej dovolacej otázke týkajúcej sa právneho režimu premlčania nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia sudkyňa spravodajkyňa uviedla, že touto otázkou sa síce súd prvej inštancie a odvolací súd zaoberali, no jej vyriešenie nemá zásadný význam pre rozhodnutie odvolacieho súdu, podstatným bolo nepreukázanie základu nároku.

23. V závere sudkyňa spravodajkyňa zhrnula, že otázky sťažovateľa mali len akademickú povahu a ich zodpovedanie by nemohlo viesť k zrušeniu alebo zmene odvolacieho rozsudku. Na základe záveru, že sťažovateľ nevymedzil dovolacie otázky, od ktorých vyriešenia by záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, jeho argumentácia nepredstavovala vymedzenie podstatnej právnej otázky tak, ako to predpokladá § 421 ods. 1 písm. b) v spojení s § 432 ods. 2 CSP, preto rozhodol o jeho odmietnutí podľa § 447 písm. f) CSP, keďže dovolanie sťažovateľa bolo prípustné, avšak nie dôvodné.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

24. Zúčastnená osoba, ktorou je žalovaná Sociálna poisťovňa, sa stotožnila s rozsudkami okresného súdu, krajského súdu, ako aj najvyššieho súdu. Poukázala na skutkovú stránku veci, pracovný úraz sťažovateľa a jeho viaceré nároky, ktoré si uplatňoval z titulu tohto pracovného úrazu. Celkovo sťažovateľ predložil štyri lekárske posudky, dávka úrazového poistenia mu bola priznaná na základe troch z nich. Nárok podložený štvrtým lekárske posudkom zúčastnená osoba nepriznala, pričom ani jedno z jej rozhodnutí sťažovateľ nenapadol žalobou v rámci správneho súdnictva. Sťažovateľ tak podľa názoru zúčastnenej osoby nevyčerpal dostupné prostriedky nápravy, čo vedie k neprípustnosti podanej ústavnej sťažnosti.

25. Za podstatnú argumentáciu sťažovateľa považuje zúčastnená osoba námietky týkajúce sa premlčania nároku na zvýšenie náhrady za stratu spoločenského uplatnenia, ktorá podľa jeho názoru podlieha § 114 zákona o sociálnom poistení ako úrazová dávka. Podľa názoru zúčastnenej osoby úrazové dávky ustanovuje a definuje len zákon o sociálnom poistení, nie zákon č. 437/2004 Z. z. O úrazových dávkach rozhoduje Sociálna poisťovňa, o zvýšení nároku na náhradu sťaženia spoločenského uplatnenia rozhoduje len súd. Premlčanie je potrebné posudzovať podľa § 106 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Predpokladom zvýšenia nároku za sťaženie spoločenského uplatnenia je logicky existencia základného nároku ako úrazovej dávky. Z hľadiska komplexnosti zúčastnená osoba poukázala na to, že dátum ustálenia zdravotného stavu je rozhodujúci pre priznanie základného nároku a dátum právoplatného rozhodnutia o jeho priznaní je rozhodujúci pre jeho zvýšenie v konaní pred súdom.

III.3. Replika sťažovateľa:

26. Sťažovateľ nevyužil možnosť podať repliku k vyjadreniam najvyššieho súdu a zúčastnenej osoby.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

27. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu všeobecného súdu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

28. Podstata ústavnej sťažnosti spočíva v namietanom porušení základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu, ktorým bolo dovolanie sťažovateľa odmietnuté, pretože od vyriešenia ním formulovaných dovolacích otázok nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

29. Z doterajšej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že medzi obsahom základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a obsahom práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (II. ÚS 71/97). Z tohto vyplýva, že právne východiská, na základe ktorých ústavný súd preskúmava, či došlo k ich porušeniu, sú vo vzťahu k označeným právam v zásade identické (IV. ÚS 147/08).

30. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti môže podliehať určitým obmedzeniam. Takýmto obmedzením sú aj § 420 a § 421 CSP, ktoré vymedzujú prípady, keď je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu prípustné dovolanie ako mimoriadny opravný prostriedok (I. ÚS 51/2020). Prípustnosť dovolania koncipovaná v príslušnom procesnom kódexe sleduje trend nastolený judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva, podľa ktorej má tento mimoriadny opravný prostriedok slúžiť na nápravu najzávažnejších procesných pochybení, t. j. zmatečných rozhodnutí, ako aj na riešenie otázok zásadného právneho významu a zjednocovanie judikatúry všeobecných súdov ako prvkov naplňovania princípu správnej istoty (III. ÚS 73/2018, IV. ÚS 528/2020, IV. ÚS 479/2020).

31. Do sféry pôsobnosti všeobecných súdov môže ústavný súd zasiahnuť len vtedy, ak by ich konanie alebo rozhodovanie bolo zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by malo za následok porušenie niektorého základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02, II. ÚS 385/2020, I. ÚS 115/2020). Ústavný súd rešpektuje rozhodovací priestor najvyššieho súdu a jeho kompetenciu ústavne konformným spôsobom vymedzovať prípustnosť vecí v konaní o dovolaní, kým neprekročí ústavné štandardy (I. ÚS 369/2019).

32. Z námietok sťažovateľa možno vyvodiť, že rozporuje jednak skutkové, ako aj právne závery všeobecných súdov. V podanom dovolaní sťažovateľ formuloval právne otázky, od ktorých vyriešenia podľa jeho názoru záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu. Namietal tak nesprávne právne posúdenie vecí, čo je zákonný dovolací dôvod, preto aj rozsah prieskumu ústavného súdu je nasmerovaný na posúdenie, či zhodnotenie dovolacích otázok najvyšším súdom a odpoveď ním poskytnutá sú dostatočne odôvodnené a nie sú arbitrárne. Dovolací súd vyslovil právny záver, že od vyriešenia sťažovateľom formulovaných otázok nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

33. Podľa § 444 Občianskeho zákonníka sa pri škode na zdraví jednorazovo odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia. V zmysle § 4 ods. 1 zákona č. 437/2004 Z. z. sa náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia poskytuje jednorazovo. Možno teda

konštatovať, že ide o jednorazovú dávku vzťahujúcu sa na jedno poškodenie zdravia. Zákonnodarca napriek jednorazovosti tejto dávky počíta s možnosťou postupného prejavenia sa následkov, resp. so zhoršením zdravotného stavu, keď ustanovuje, že poškodenia vzťahujúce sa na jeden orgán sa sčítavajú, pri zhoršení zdravotného stavu sa vykonáva nové bodové ohodnotenie, od ktorého sa odpočíta bodové hodnotenie určené pôvodným lekársnym posudkom (porov. § 10 ods. 7 a 8 v spojení s § 9 ods. 7 zákona č. 437/2004 Z. z.).

34. V sťažovateľovom prípade sa zdravotné následky spojené s konkrétnym úrazom, ktorý mal za následok jedno poškodenie zdravia (zranenie pravej dolnej končatiny), plynutím času vyvíjali, preto si sťažovateľ uplatňoval svoje nároky postupne podľa rovnakej schémy: po prejavení určitého následku v dôsledku pracovného úrazu mu bol zhotovený lekársky posudok ako podklad na žiadosť o priznanie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, ktorý bol adresovaný Sociálnej poisťovni. Takto mu bola postupne priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia v súčte 900 bodov, teda dosiahol bodové ohodnotenie rovnajúce sa strate dolnej končatiny a nad toto bodové ohodnotenie mu už nemohla byť priznaná náhrada.

35. Následne u sťažovateľa aj skutočne došlo k amputácii končatiny, na toto poškodenie zdravia si rovnako nechal zhotoviť lekársky posudok a so svojím nárokom sa obrátil na Sociálnu poisťovňu. V tom čase už mohol predpokladať, že z dôvodu dosiahnutia hranice bodového ohodnotenia 900 bodov, čo je bodové ohodnotenie za stratu dolnej končatiny, jeho žiadosti nebude vyhovené, avšak zároveň žiadal aj o zvýšenie tejto hranice postupom podľa § 10 ods. 4 zákona č. 437/2004 Z. z., čo bola oprávnená požiadavka majúca vplyv na výšku možného základu nároku. Po tom, ako jeho žiadosti nebolo vyhovené, znovu sa obrátil na Sociálnu poisťovňu, toto konanie bolo zastavené pre nedostatok náležitostí. Následne sa sťažovateľ obrátil na súd, kde okrem iného žiadal zvýšenie nároku za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z.

36. Všeobecné sudy (prvoinštančný a odvolací) učinili záver, že u sťažovateľa nie je prítomný základ nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. V dovolacom konaní sťažovateľ žiadal o odpoveď na právnu otázku, či základ nároku nemôže predstavovať nárok mu už priznaný.

37. Na jednej strane je nutné akceptovať, že sťažovateľ z dôvodu dosiahnutia zákonného limitu už nemohol byť Sociálnou poisťovňou ďalej odškodňovaný priznaním ďalšej náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Na strane druhej je potrebné zodpovedať, či už priznaná náhrada za sťaženie spoločenského uplatnenia predstavuje základ nároku, resp. či takto poskytnutá náhrada konzumuje aj prípadné ďalšie poškodenia zdravia plynúce z jedného pracovného úrazu a vzťahujúce sa na poškodenie jednej končatiny. Táto otázka predstavuje prvú sťažovateľom formulovanú dovolaciu otázku, ktorou sa dovolací súd meritórne nezaoberal, ale aproboval závery odvolacieho súdu o neexistencii základu nároku, čo bolo podľa názoru dovolacieho súdu výsledkom neunesenia dôkazného bremena sťažovateľa, a konštatoval, že od vyriešenia tejto otázky nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

38. Vo vyjadrení k podanej ústavnej sťažnosti najvyšší súd uviedol, že sťažovateľ neunesol dôkazné bremeno týkajúce sa preukázania základu nároku, čo indikuje, že preukázanie základu nároku má byť otázkou skutkovou. Podľa názoru ústavného súdu by záver o skutkovom nepreukázaní základu nároku, a tým aj o neunesení dôkazného bremena, bol odôvodnený v situácii, ak by žalobca žiadal o zvýšenie nároku na náhradu za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5

ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. bez toho, aby vedel preukázať akékoľvek priznanie základného nároku za sťaženie spoločenského uplatnenia. V posudzovanej veci však sťažovateľ preukazoval základ nároku lekárskeho posudkom, za ktorý mu však Sociálna poisťovňa nemohla vyplatiť ďalšiu náhradu z dôvodu dosiahnutia maximálneho bodového ohodnotenia. Táto skutková okolnosť nebola sporná. Sporným však ostalo sťažovateľom nastolené právne posúdenie konkrétnej skutkovej situácie, čo je potrebné považovať za základ nároku pre účely zvýšenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z., ak k ďalšiemu priznaniu náhrady za stratu spoločenského uplatnenia nemôže dôjsť nie z dôvodov, že by nedošlo k relevantnému poškodeniu zdravia, ale z dôvodu dosiahnutia zákonného limitu na priznanie náhrady.

39. V rámci druhej dovolacej otázky sa sťažovateľ dopytoval najvyššieho súdu, či by špecifické okolnosti sťažovateľa spočívajúce v dosiahnutí bodového limitu nebolo možné posúdiť ako prípad hodný osobitného zreteľa pre žiadané zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Tu možno prisvedčiť záver najvyššieho súdu, že od vyriešenia tejto otázky nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, keďže dôvodom na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia podľa § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. je existencia konkrétnych špecifických okolností, zodpovedajúcich v okolnostiach prípadu relatívne neurčitému právnemu pojmu „prípad hodný osobitného zreteľa“, pričom zákonodarca za takúto okolnosť demonštratívne považuje uznanie invalidity. V sťažovateľovom prípade súdy nižších inštancií neposudzovali konkrétne okolnosti z pohľadu, či ten-ktorý konkrétny následok, resp. okolnosť sú natoľko závažné, že odôvodňujú zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia, k vecnému posúdeniu sťažovateľom prezentovaných argumentov sa nedostali, pretože z dôvodu svojho záveru o absencii existencie základu nároku ustálili, že nemožno pristúpiť ani k jeho zvýšeniu.

40. Najvyšší súd ďalej podporne poukázal na svoje rozhodnutie č. k. 3 Cdo 209/2017 z 21. júna 2018, ktoré sa zaoberá spôsobom posudzovania prípadov hodných osobitného zreteľa s akcentom na individuálny prístup k životným potrebám poškodeného. Ide teda o spôsob, ako meritórne posúdiť, či je zvýšenie nároku namieste. Aj tu platí, že u sťažovateľa ani nedošlo k meritórnemu posudzovaniu týchto okolností, čo potvrdzuje záver o tom, že od vyriešenia druhej dovolacej otázky nezáviselo rozhodnutie odvolacieho súdu.

41. Je samozrejmé, že v prípade kladnej odpovede na prvú sťažovateľovu dovolaciu otázku, by nastúpila potreba posúdenia, ktoré okolnosti v prípade sťažovateľa môžu byť vyhodnotené ako dôvody hodné osobitného zreteľa. Odvolací súd však také posudzovanie nevykonával, preto ani ústavný súd nemôže zaujať záväzný právny názor k možnému riešeniu druhej dovolacej otázky, keďže navyše ide o zhodnotenie konkrétnych okolností špecifických pre každý jednotlivý prípad. To potvrdzuje aj rozhodnutie sp. zn. IV. ÚS 296/2020, podľa ktorého: „Podobne aj určenie zovšeobecňujúceho pravidla, čo možno chápať ako dôvody osobitného zreteľa, ktoré odôvodňujú zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia až do maximálnej výšky 50 %, je posudzovaním konkrétnych okolností prípadu. Právnym posúdením je záver o tom, či sú tu zákonné predpoklady na zvyšovanie tejto náhrady. Konkrétny výsledok už nezávisí od aplikácie tej-ktorej právnej normy, ale od vyhodnotenia skutkových okolností na strane poškodeného. Nedostatky v odôvodnení rozhodnutia, ktorým odvolací súd vyslovil konkrétny výsledok, môžu, ako skonštatoval aj najvyšší súd, založiť dovolacie dôvody podľa § 420 písm. f) CSP.“

42. K tretej dovolacej otázke o právnom režime premlčania nároku na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia ústavný súd rovnako vyjadruje súhlas s názorom dovolacieho súdu, že

vyriešenie tejto otázky nebolo určujúcim, resp. rozhodujúcim pre posúdenie sporu sťažovateľa, išlo skôr o podpornú argumentáciu nižších súdov. V tejto súvislosti dovolací súd poukázal aj na svoje rozhodnutie vo veci sp. zn. 1 Cdo 160/2012, v zmysle ktorého nárok na mimoriadne zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia je právom majetkovej povahy a podlieha premlčaniu v zmysle § 106 Občianskeho zákonníka, čím v podstate potvrdil právne posúdenie súdov nižšej inštancie o tom, že nárok na zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v zmysle § 5 ods. 5 zákona č. 437/2004 Z. z. podlieha režimu Občianskeho zákonníka.

43. Sťažovateľ v tejto časti spochybňuje právne posúdenie odvolacieho súdu, ktoré ale zodpovedá ustálenej praxi dovolacieho súdu, preto v tejto časti závery najvyššieho súdu dávajú sťažovateľovi adekvátne a riadne odôvodnenú odpoveď na jeho právnu otázku.

44. K ďalšej argumentácii sťažovateľa pričlenenej k tejto otázke (Aj keby bola aplikácia ustanovení Občianskeho zákonníka o premlčaní správna, je potrebné vyriešiť otázku, kedy sa sťažovateľ o škode dozvedel. Súdna prax považuje tento okamih za moment ustálenia zdravotného stavu poškodeného, pričom v prípade sťažovateľa nedošlo k ustáleniu zdravotného stavu skôr, ako po amputácii končatiny, preto by premlčacia doba mala začať plynúť od vystavenia štvrtého lekárskeho posudku zohľadňujúceho amputáciu končatiny, t. j. od 10. septembra 2014.) najvyšší súd nezaujal žiadne stanovisko, pričom z pohľadu ústavného súdu táto argumentácia predbieha závery vyslovené odvolacím súdom a bolo by predčasné sa k nim vyjadrovať v situácii, ak otázka existencie základu nároku nebola adekvátne zodpovedaná, na čo je povolaný práve najvyšší súd.

45. Vzhľadom na to, že najvyšší súd sa vecne nezaoberal prvou dovolacou otázkou sťažovateľa, ktorú ústavný súd považuje za otázku právnu, od ktorej vyriešenia záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, došlo k porušeniu práva sťažovateľa na prístup k súdu, ktoré je súčasťou práva na spravodlivé súdne konanie, čo vedie ústavný súd k vysloveniu porušenia označeného základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie (výrok 1).

46. Vychádzajúc z čl. 127 ods. 2 ústavy a jemu zodpovedajúceho § 133 ods. 2 a 3 písm. b) zákona o ústavnom súde, vzhľadom na vyhovie ústavnej sťažnosti ústavný súd napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie (výrok 2).

47. V tomto prípade najvyšší súd po vrátení veci je povinný sa opätovne zaoberať dovolaním podaným sťažovateľom a meritórne posúdiť prvú ním formulovanú dovolaciu otázku, zohľadňujúc bod 37 tohto nálezu. Zohľadniac meritórne posúdenie prvej dovolacej otázky, bude úlohou najvyššieho súdu sa adekvátne vysporiadať aj s druhou a treťou dovolacou otázkou.

V.

Trovy konania

48. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 492,31 eur v zmysle jeho návrhu.

49. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľa ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 je v sume 193,83 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 11,63 eur. Sťažovateľovi vznikol nárok na náhradu trov konania za dva

úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu). Právny zástupca sťažovateľa je subjektom registrovaným pre daň z pridanej hodnoty (ďalej len „DPH“) ako jej platiteľ, preto bola výsledná suma zvýšená o príslušnú sadzbu DPH.

50. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (výrok 3).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. marca 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu